

Innspill til ekspertgruppen for sirkulærøkonomi

Om Grønn Vekst

Grønn Vekst AS er en av de største aktørene i Norge innen håndtering av organiske avfallsressurser, samt landets største produsent av kompostbasert og torvfri jord. Grønn Vekst håndterer blant annet matavfall, hageavfall, husdyrgjødsel, fiskeslam, overskuddsjord og biorest fra biogassindustrien. Disse ressursene resirkuleres til kompost- og jordprodukter. Til sammen materialgjenvinner vi 2-300.000 tonn med organisk og mineralsk avfall årlig.

- Grønn Vekst har etablert en egen fabrikk for produksjon av torvfri jord i sekk til detaljvarehandel, med kapasitet på over 2 millioner sekker årlig. Vi har kunder som Norges Gruppen, Hageland og Plantasjen.
- Grønn Vekst har over 20 anlegg for produksjon av kompostjord i bulk og selger årlig over 275 000 tonn til privat- og proffmarkedet (anleggsgartnere, kommuner o.l.). På flere av disse anleggene er det også storstilt kompostering av hageavfall.
- Årlig håndterer Grønn Vekst om lag 80 000 tonn med biorest fra biogassanlegg. Hovedandelen omsettes som jordforbedringsmiddel i landbruket. Resterende benyttes som råvare i høykvalitets jordprodukter.

1. Hva er den største utfordringen for at din sektor skal bli mer sirkulær?

a) Manglende teknologier?

- Vår opplevelse er at det ikke først og fremst er teknologiutviklingen som er en mangelvare i avfalls- og gjenvinningsbransjen. Det største behovet er heller andre virkemidler, slik som reguleringer og skatte- og avgiftsordninger som fremmer sirkulære løsninger og produkter i markedet.

b) Manglende eller ineffektive reguleringer?

- Vi forholder oss til et komplisert og til tider inkonsekvent regelverk som i stor grad vektlegger råvarens opphav fremfor sluttproduktets kvalitet. Etter vår vurdering bør regelverket være enklere å tolke og forvalte. Bedre samkjøring mellom regelverk er også nødvendig (for eksempel forurensingsforskriften og gjødselverforskriften). Det burde i større grad ta hensyn til sluttproduktets egenskaper når det gjelder regulering av produksjon og bruk. Dagens regelverk legger stor vekt på potensielle utfordringer ved bruk av avfallsressurser som råvare, mens miljøfordelene ved resirkulering får liten oppmerksomhet. Dette begrenser innovasjon og utvikling, og vi mener en revisjon av regelverket vil kunne bidra til å styrke den sirkulære økonomien. Et eksempel er i foreliggende utkast til ny Gjødselverforskrift. Her er det ikke beskrevet i formålet, §1, at forskriften skal fremme innovasjon og sirkulær økonomi (dette til tross for at det skal være en hovedmålsetning som beskrevet i forarbeidene).
- Det må legges større vekt på sirkularitet i alle ledd. I dag er mange produksjonslinjer tilpasset en lineær modell, der produkter må være «rene», mens avfall kan være «forurenset». Lite fokus på at avfallet skal kunne gjenvinnes begrenser muligheten for resirkulering av flere avfallsressurser. For eksempel gjør høye tungmetallnivåer i fiskeslam og svinemøkk det vanskelig å gjenvinne disse materialene. Et annet eksempel er at det må stilles strenge nok krav til sortering av hage- og matavfall hos forbrukeren og hos avfallsstasjonene, for å redusere andelen plast og forurensing. Samtidig bør det stilles krav til at matavfallsposer er i papir, eller minimum bionedbrytbare. Det er avgjørende å tilrettelegge for sirkulær tenkning tidlig i verdikjeden, slik at avfall fra en produksjon har en kvalitet som muliggjør gjenvinning.

c) Manglende kunnskap eller bevissthet?

- Forbrukerne må få mer kunnskap om hvordan avfall blir gjenvunnet og at det er mulig å oppnå tilfredsstillende kvalitet også i sirkulære produkter. De må se at effektiv sortering nytter og at det har en samfunnsgevinst. Myten om at «alt blir blandet sammen og brent uansett» må avlives. Et virkemiddel kan være økt fokus på gjenvinning og sirkulærøkonomi i grunnskolen.
- Vi har begrenset kunnskap om hvor effektivt enkelte avfallsressurser blir utsortert og gjenvunnet i dag. Dette gjelder spesielt hageavfall, der det mangler statistikk på hvor mye som ikke går til gjenvinning, enten gjennom ulovlig dumping eller forbrenning. Det er også usikkert hvor rent det innsamlede hageavfallet er. Vår erfaring er at det inneholder betydelige mengder fremmedlegemer og søppel, noe som hindrer gjenbruk og forringer kvaliteten på produkter basert på gjenvunnede materialer.

d) Mangelfulle avgifter eller subsidier?

- Det er positivt at virkemiddelapparatet stimulerer til innovasjon og utvikling av bioressurser, men en reell utfordring er at disse produktene skal overleve i et fritt marked etter at forskningsmidlene tar slutt. Dette er fordi produksjon basert på avfallsressurser er i mange tilfeller dyrere enn produksjon basert på jomfruelige råvarer.
- For eksempel står våre torvfrie, kompostbaserte jordprodukter i sterk konkurranse med rimelige torvbaserte alternativer. I dette konkrete tilfellet burde torvbasert jord vært underlagt en torvavgift, som gjenspeiler klimagassutslippet fra uttak av myr.
- Avgiftsfritak eller avgiftsreduksjon (f.eks. ved MVA) bør vurderes for produkter som baseres på resirkulerte råvarer.
- Det kan etableres støtteordninger for bønder og næringer som mottar avfallsprodukter for sirkulær anvendelse. For eksempel kan det etableres tilskuddsordning for mottak og spredning av bioest/slam i landbruket.
- Et omsetningskrav for sekundærfosfor kan implementeres, da dette vil skape et marked for organiske avfallsressurser med høyt fosforinnhold. Høye fosforverdier utgjør en utfordring ved gjenvinning av organisk avfall, som husdyrgjødsel og fiskeslam, fordi overskudd kan føre til forurensning av ytre miljø. Samtidig er fosfor en verdifull ressurs i gjødselproduksjon, men konkurrerer i dag med kunstgjødsel, som ofte foretrekkes på grunn av lavere pris. Et omsetningskrav vil bidra til å øke bruken av resirkulert fosfor og redusere miljøbelastningen.
- En miljøavgift på mineralsk nitrogen og fosfor kan også kunne være et effektivt virkemiddel for å begrense overforbruk av kunstgjødsel og skape etterspørsel etter sirkulære gjødselprodukter. Avgiften kan for eksempel subsidiere fosforutvinning fra slam ved renseanlegg, som vil skape et verdifullt gjødselprodukt samtidig som mer slam og bioest kan utnyttes i landbruket om det har lavere fosforinnhold.

e) Manglende markeder?

- Det er per i dag ikke mulig å eksportere kompostbasert jord og gjødsel fra Norge til EU, men import av samme produkter fra EU til Norge er tillatt. Dette ser vi for eksempel ved at det importeres torvfri

jord til Norge fra Sverige, men vi har ikke adgang til det svenske markedet. Denne mekanismen er sterkt konkurransevridende og lite gunstig for norske virksomheter.

- Eventuelle endringer i regelverk må følges opp med kompetanseheving, spesielt ved offentlige innkjøpsavdelinger. I offentlige anbudsprosesser bør miljøvektingen i større grad hensynta sirkularitet. Vi opplever at dagens anbuds konkurranser i for stor grad fokuserer på direkte CO2-utslipp. For eksempel ser vi at transportløsning (el. vs. diesel) ved håndtering av hageavfall ofte tillegges langt større vekt enn videre anvendelse av ressursene. Videre er kravene til miljødokumentasjon ved innkjøp i bygg- og anleggsbransjen basert på en standardisering som ikke synliggjør den totale miljøgevinsten ved bruk av sirkulære produkter. Vår erfaring er at dagens praksis der produkter sammenliknes ved hjelp av EPD-dokumentasjon er for lite fleksibel og ikke egnet for «levende» produkter som kompost og kompostbasert jord, hvor karbon og næring vil frigis og akkumuleres kontinuerlig i et komplekst samspill mellom jord, planter og mikroorganismer.

f) Annet

- Forenkling og raskere behandling av søknader for tillatelser og opprettelse av anlegg for håndtering av avfallsressurser (for eksempel anlegg for kompostering av biorest og hageavfall).

2. Hvor er det behov for endringer i dagens virkemiddelbruk for å bli mer sirkulære?

- Mer fokus på fremtidsrettede rammevilkår, reguleringer og skatte- og avgiftsordninger som fremmer sirkulære løsninger og produkter i markedet.
- Virkemiddelapparatet må støtte opp om verdikjeder for ombruk og resirkulering, uten at det stilles krav til teknologiutvikling. Dagens støtteordninger kan gjøres mindre rigid ved at det for eksempel er mulig å søke om støtte til innkjøp av driftsmidler hos bedrifter som allerede har utviklet og etablert sirkulære løsninger og produkter, men som sliter med å konkurrere i et prispresset marked.
- Forenkling, samkjøring og fornying av regelverk hvor man tilrettelegger for en trygg sirkulær økonomi. Dagens regelverk er i for stor grad tilpasset gårsdagens lineære løsninger. Et fornyet regelverk bør fokusere på sluttproduktets egenskaper fremfor råvarens opprinnelse, for å muliggjøre innovasjon og utvikling i større grad.

3. Hvilke nye virkemidler vil kunne bidra til at din sektor blir mer sirkulær? Nevn inntil tre virkemidler.

- 1) Reguleringer og skatte- og avgiftssystemer som skaper et marked for sirkulære produkter. Eksempler er torvavgift, omsetningskrav til sekundærfosfor, avgifter på kunstgjødsel, moms fritak på produkter basert på gjenvunne ressurser.
- 2) Større vekting av sirkulære løsninger i offentlige anbudsprosesser og ved innkjøp i bygg- og anleggsbransjen. Dagens miljøvekting baseres i for stor grad på direkte CO2-utslipp.
- 3) Endrede rammevilkår som støtter opp om en sirkulær produksjonsmodell. Forurensing av avfallsressursene må minimeres gjennom hele verdikjeden, og spesielt der avfallet oppstår, slik at en større andel kan gjenvinnes og sluttproduktet matcher pris og kvalitet til eksisterende produkter i markedet.